

Kaavoitusarkkitehti
Tuomas Helin
Kaupunkisuunnittelu
tuomas.helin@lahti.fi

Viite: Lausuntopyyntö 24.1.2022**Asia: Asemakaavamuutos (A-2794) Aleksanterinkatu 12, 14 ja 19–21 sekä katualue, ehdotusvaihe**

Osuuskauppa Hämeenmaa / Hämeenmaan Kiinteistöt Oy tavoittelee asemakaavamuutoksella mahdollisuutta yhdistää eri puolilla Aleksanterinkatua sijaitsevat Sokos Hotel Lahden Seurahuoneen tilat toiminnallisesti toisiinsa. Aleksanterinkatu 12, 14 ja 19–21 asemakaavamuutos on käynnistynyt vuoden 2020 kesällä luonnosvaiheen kuulemisella. Asemakaavasta laadittiin ensimmäinen luonnos, jossa oli kolme vaihtoehtoa ratkaista eri puolilla Aleksanterinkatua sijaitsevien hotellitilojen yhteyspulma: alikulkutunneli, shared space -katuosuus ja jalankulku yhteyden kehittäminen sekä ylikulkusilta. Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo ei ensimmäisen luonnosvaiheen lausunnossa (22.6.2020) puoltanut siltavaihtoehtoa, eikä toisen luonnosvaiheen lausunnossaan (15.11.2021) siltavaihtoehtoon sidottua asemakaavaluonnosta. Kaavaehdotus ei ole juurikaan muuttunut luonnosvaiheesta. Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo esittää asiasta pyydettyä lausuntoaan seuraavaa:

Kuten museo on aikaisemmissa lausunnoissaan todennut, Aleksanterinkatu on kaupunkikuvallisesti keskeisintä Lahtea. Sen pääkadun luonne perustuu kaupungin varhaisiin asemakaavoihin. Pääkadun arvolle sopivasti sen varteen on keskittynyt monenikäistä arkkitehtuurisesti laadukasta rakennuskantaa. Aleksanterinkatu on kokonaisuus, jota tulee vaalia sekä sen paikallisten että maakunnallisten arvojen takia.

Koska Aleksanterinkatu on niin keskeinen osa kaupunkia, sen kehittämiseen ja lisärakentamiseen on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Nyt kyseessä olevan ylikulkusillan yksityinen luonne on ristiriidassa sen kaupunkikuvallisen merkityksen kanssa. Kyseessä on yksityisen toimijan tarpeisiin suunniteltu rakenne, jonka käyttäjäkunta on hyvin rajattu. Silta kuitenkin muokkaa voimakkaasti kaupunkikuvaa ja näkyy kaikille ohikulkijoille. Kaupungin pääkadun ylittävä yksityinen silta on voimakkaassa ristiriidassa sen kanssa, että katutila on julkinen. Sillan vaikutus kaupunkikuvaan on sen käyttöön nähden siis kohtuuttoman suuri.

Asemakaavaehdotuksen selostusosassa on viitattu useaan otteeseen sillan läpinäkyvyyteen. Museo on aikaisemmissa lausunnoissaan todennut sillan nimenomaan haittaavan Aleksanterinkadun näkymiä. Kaavaehdotuksen selostuksessa kerrotaan muun muassa että ”mikäli silta onnistuttaisiin toteuttamaan ja ylläpitämään esitetyllä tavalla läpinäkyvänä ja keveänä, puurivien ja talvivalojen jatkumo voisi olla

hahmotettavissa katutilassa sillasta huolimatta.” Vaikka sillan seinät olisivatkin lasisia, sitä ei saa näkymättömäksi. Kaupunkiympäristön lika ja sääolosuhteet vaikuttavat paljonkin siihen, kuinka paljon sillan läpi näkyy. Silta haittaa joka tapauksessa pääkadun pitkien näkymien hahmottumista. Sillan todellinen rakenteellinen keveys on myös selkeästi vielä selvittämättä – toisin sanoen ei tiedetä, voidaanko siltaa toteuttaa esitetyn kaltaisena.

Kaavaehdotuksen tarkoituksissa listataan muun muassa historiallisten ja maisemallisten arvojen huomioon ottaminen. Selostuksessa kerrotaan, että ne on otettu huomioon järjestämällä arkkitehtuurikilpailu, joka takaa laadukkaan suunnittelun ja erilaisten vaihtoehtojen tarkastelun. Se että kyseessä on nimenomaan keskeisin paikka Lahdessa, asettaa suunnittelulle erittäin suuret paineet ja odotukset. Arkkitehtuurikilpailun järjestäminen ei ole kuitenkaan riittävää kulttuuriympäristön huomioon ottamista. Kilpailun arvostelupöytäkirjassa palkintolautakunta ei katsonut minkään ehdotuksen täyttävän niitä kaikkia kilpailun kriteereitä, joita kilpailuohjelma suunnitelmille esitti. Voittajaksi valitussa ehdotuksessa nähtiin ongelmia esimerkiksi sen toteuttamisen suhteen. Pöytäkirjassa todetaan että: ”Sillan vaikutus katutilaan painottuisi uuden arkkitehtonisen aiheen luomiseen kadun ylle sekä näkymien rajaamiseen ja peittämiseen. Minkään ehdotuksista ei voitu näiltä osin katsoa kehittävän Aleksanterinkadun katutilaa selkeästi parempaan suuntaan.” Alueellinen vastuumuseo painottaa, että tämä ei ole hyvä lähtökohta kulttuurihistoriallisesti merkittävän katunäkymän kehittämiseen.

Kaavaehdotus jättää kaiken onnistuneen jatkosuunnittelun varaan. Sekä rakentamistapaohje että kaavaselostus toivovat sillan rakentamisen esitetynlaisena olevan mahdollista, mutta asiaa ei ole tosiasiasa selvitetty. Rakentamisen realiteetit voivat estää sillan toteutumisen halutunlaisena. Jotta maakunnallisesti arvokkaan kulttuuriympäristön hoitaminen ja jatkokehittäminen olisi vakaalla pohjalla, on kaavaprosessissa perusteellisesti selvittävä kaavan vaikutus muun muassa kaupunkikuvaan ja kulttuuriympäristöön. Museo katsoo, että näitä kaavan vaikutuksia ei ole selvitetty lain vaatimalla tasolla. Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 1§ määrää, että kaavatyössä tehtävien ”selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset”. Koska sillan toteutuskelpoisuutta ei ole tutkittu, ei sen vaikutuksia kulttuuriympäristöön ja kaupunkikuvaan tiedetä riittävällä tasolla. Vaikutuksia kulttuuriympäristöön ja kaupunkikuvaan ei siis voida katsoa selvitytyiksi.

Museo on toisen luonnosvaiheen lausunnossaan esittänyt myös Sokoksen julkisivun suojelua, mutta kaavaehdotuksessa tätä ei ole huomioitu. Julkisivusuojelun poisjättämiselle ei ole myöskään esitetty perusteita.

Silta ei ole ainoa mahdollisuus ratkaista Hämeenmaan haluamaa yhteyttä kadun puolelta toiselle. Suunnittelussa tulisi palata aiemmin mietittyihin vaihtoehtoihin jalankulkuyhteyden kehittämisestä ja alikulun rakentamisesta Aleksanterinkadun alitse. Shared space -katuosuus hylättiin aikaisemmassa suunnittelussa hankalana toteuttaa,

mutta jalankulkuyhteyttä voi kehittää myös muilla tavoin, esimerkiksi suojatien avulla. Alikuluista hotellitoiminnan yhteydessä on hyviä kokemuksia useassa kaupungissa.

Aleksanterinkatu on monenikäisen laadukkaan arkkitehtuurin tihentymä ja Lahden ydintä. Sitä ei pidä katkaista ja muuttaa yksityisiin tarpeisiin suunnitellulla sillalla, jonka toteuttamista ei ole tutkittu tarpeeksi. On ajateltava myös yhdenvertaisuutta: jos yksi saa kaupungin pääkadulle sillan, on muitakin mahdollisia kaupunkikuvaan merkittävästi vaikuttavia yksityisiä hankkeita puollettava. Museo ei puolla asemakaavaehdotusta.

Museo pyytää asemakaavan hyväksymiskäsittelyn päätöksen valitusosoituksineen tiedokseen.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

tutkimuspäällikkö

Hannu Takala

tutkija

Roosa Ruotsalainen

Tiedoksi: Museovirasto, Hämeen ELY-keskus, Kaupunginarkkitehti Anne Karvinen-Jussilainen